Asaris

Vikipēdijas lapa

Asaris jeb **Eiropas asaris** (*Perca fluviatilis*) ir asaru dzimtas (*Percidae*) plēsīga saldūdens zivis. Tā dabīgais izplatības areāls ir Eiropa un Āzija, bet mūsdienās tas ir introducēts arī Dienvidāfrikā, Austrālijā un Jaunzēlandē. Latvijā asaris ir viena no visizplatītākajām saldūdens zivju sugām. Tas ir sastopams daudzās upēs un ezeros, kā arī jūras piekrastē, upju grīvu tuvumā. Nelielos, stipri aizaugušos un slēgtos ezeros, kur ziemā trūkst skābekļa, parasti nav sastopams.[1]

Asaris
***Perca fluviatilis* (*Linnaeus, 1758*)**

Klasifikācija	
Valsts	Dzīvnieki (*Animalia*)
Tips	Hordaiņi (*Chordata*)
Klase	Starspures (*Actinopteri*)
Kārta	Asarveidīgās (*Perciformes*)
Dzimta	Asaru dzimta (*Percidae*)
Ģints	Asari (*Perca*)
Suga	Asaris (*Perca fluviatilis*)

Izplatība

Dabīgais izplatības areāls
Introdukcijas areāls

Asaris Vikikrātuvē

Satura rādītājs

Nosaukums
Izskats un īpašības
Uzvedība un barība
Vairošanās
Atsauces
Ārējās saites

Nosaukums

Vairāki izloksnēs atzīmētie nosaukumi veidoti no asaru uzturēšanās vietām

Etimoloģiski nosaukumi latviešu un lietuviešu (*ašarys*, *ešerys*) valodā ir radnieciski un saistīti ar vārdu "ass".[2] Ar vārda nozīmes pārnesumu veidots asara nosaukums *kurpnieks* Aizupē. Šī nosaukuma rašanos paskaidro pievienotais teksts: "kurpniekam muguras spuri kā īlēni, tāpēc tas nosaukts par kurpnieku".[3]

Pirmo reizi sugas latviskais nosaukums *asara* konstatēts 1638. gada darbā *Phraseologia Lettica. Ander Theil. Verfertigt durch Georgium Mancelium. Riga, 1638*. 18. gadsimta izloksnēs Zemgalē reģistrēti *asers*, *aseris*, *aseriņš*, *aserītis*.[2]

Kuršu kāpās reģistrēti nosaukumi *bierškals*, *bieršķe*, *bieršķis*, kas ir aizguvumi no vācu valodas (*Berschke* Austrumprūsijā, *Barsch* vācu literārajā valodā). Turklāt *bierškals* darināts no aizgūtajiem *bierkšķe*, *biekšķis* ar izskaņu *-als*, kas sastopama vairākos baltiskas cilmes zivju nosaukumos, piemēram, latviešu *sapals*, lietuviešu

šapalas.[4]

Vairāki izloksnēs atzīmētie nosaukumi veidoti no asaru uzturēšanās vietām: *ašķa asari* Burtniekos (*ašķi* — kāds ūdensaugs Burtniekos); *zāļu asari* ("mazi, slaidi asarīši, kas uzturas piekrastes zālēs") Viesienā, Meirānos; *dziļuma asari* ("palieli asari ar kupri, mīt dziļās vietās") Meirānos, Viesienā; *duomu asari* Burtniekos (*duoms* — "dzelme" Burtniekos, Mazsalacā); *malas asari* ("nelieli asari, mīt un nārsto piekrastē") Burtniekos; *sēru asari* ("gaiši asari, uzturas sēkļos") Burtniekos.

Konstatēti nosaukumi, kas norāda uz krāsu: *dzeltēnie asari* ("vidēji lieli asari"), *tumšie asari* ("nelieli asari"), *zaļie asari* ("lieli asari") Viesienā, Meirānos; *zilie asari* ("mazi asari") Alūksnē. Apzīmējums *puncenis* ar nozīmi "asaris nārsta laikā" atzīmēts Usmā.[2]

Izskats un īpašības

Asarim ķermenis ir samērā augsts un no sāniem saplacināts. To sedz ktenoidālas zvīņas. Lielākajiem asariem uzreiz aiz galvas izveidojas kumpa mugura. Mute ar sīkiem, asiem zobiem, vērsta uz priekšu. Mugura zaļganbrūna, sāni zaļgandzelteni, vēders dzeltenīgs vai balts. Uz sāniem 5—9 tumšas šķērssvītras. Asarim ir 2 muguras spuras, pirmā ar asiem stariem, otrā ar mīkstiem. Pirmās muguras spuras galā melns plankums. Vēdera spuras, anālā spura un astes spura sarkanas vai oranžas.

Asari var viegli atpazīt pēc tā tumšajām šķērssvītrām

Asarim var būt ļoti dažādi izmēri, kas atkarīgs no ūdenstilpes rakstura. Lielākie īpatņi sasniedz 40 cm garumu, bet masu līdz 1,5 kg.[1] Sasniedz lielus izmērus arī nelielās ūdenstilpēs, ja vien pietiek medījuma — sīkas zivtiņas.[5]

Mazāki asarīši uzturas seklumā, bet lielāki dziļākās vietās

Uzvedība un barība

Asarim ir raksturīgi uzturēties baros, kas nārsta laikā kļūst lielāki. Tam var novērot līdz 25 km tālu migrāciju. Asaris ir plēsīgs un barojas ar dažādām, mazām zivtiņām, piemēram, auslejām, vīķēm un raudām.[5] Vislabāk asarim patīk lēni plūstošas upes un ezeri. Tas parasti uzturas tuvu gruntij, ūdensaugu vai bedrīšu tuvumā, kur to grūti ieraudzīt.[6] Sīkākie asari mājo seklākos ūdeņos, lielākie dziļākos.[1] Asaris var sasniegt 26 gadu vecumu, Latvijā vecākais zināmais asaris ir sasniedzis 15 gadu vecumu.[5]

Vairošanās

Asarim dzimumgatavība iestājas 1—7 gadu vecumā, kad tas sasniedzis 5—22 cm garumu. Mātītes auglība viena nārsta laikā ir 1000—900 000 ikru. Asari Latvijā nārsto no aprīļa līdz jūnijam, kad ūdens temperatūra ir 3°—20 °C. Nārsta dziļums no 20 cm līdz 15 m. Ziņu par nārstu jūras piekrastē nav. Asarim raksturīgs vienlaicīgs nārsts, kas ilgst 3—31 dienu. Ar vienu mātīti nārsto vairāki tēviņi. Iznērstie ikri, savstarpēji savienoti virknē, pielīp pie augiem, krūmiem un cita veida substrāta. Ikru attīstība ilgst 4—24 dienas. Asara kāpuri paliek piestiprinājušies pie augiem līdz ikru (olas) dzeltenums pilnībā ir uzsūcies. Tad mazie asarīši barojas ar zooplanktonu.[6]

Atsauces

1. Asaris (http://www.visitlimbazi.lv/ui/box/files/st3zivis070510.pdf)
2. Zivju nosaukumi latviešu valodā. Benita Laumane. Izdevniecība "Zinātne". Rīga 1973
3. Mīlenbahs K. Latviešu valodas vārdnīca. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. I—IV. Rīga. 1923—1932
4. Endzelīns J., Hauzenberga E. Papildinājumi un labojumi K. Mīlenbaha Latviešu valodas vārdnīcai, I—III. Rīga. 1934—1946
5. Asaris Perca fluviatilis (L.) (http://www.latvijasdaba.lv/zivis/perca-fluviatilis-l/)
6. «ARKive: Perch (Perca fluviatilis)» (https://web.archive.org/web/20170202123529/http://www.arkive.org/perch/perca-fluviatilis/#text=All#text=All). Arhivēts no oriģināla (http://www.arkive.org/perch/perca-fluviatilis/#text=All), laiks: 2017. gada 2. februārī. Skatīts: 2012. gada 9. maijā.

Ārējās saites

- Par copi: Asaris (http://parcopi.lv/publ/1-1-0-6)
- Copes lietas: Asaris (http://www.copeslapa.lv/zivs/asaris.htm)
- Perch (http://www.luontoportti.com/suomi/en/kalat/perch)
- FishBase: Perca fluviatilis Linnaeus, 1758 (http://www.fishbase.org/summary/speciessummary.php?id=358)

Saturs iegūts no "https://lv.wikipedia.org/w/index.php?title=Asaris&oldid=3276851"

Šī lapa pēdējoreiz labota: 2020. gada 12. jūlijs plkst. 18.03.

Teksts ir pieejams saskaņā ar Creative Commons Attribution/Share-Alike licenci; var pastāvēt papildu ierobežojumi. Plašākai informācijai skatīt lietošanas noteikumus.